

॥ अथ श्रीसाईसच्चरित ॥ अध्याय ३५ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः॥ श्रीसरस्वत्यै नमः॥ श्रीगुरुभ्यो नमः॥ श्रीकुलदेवतायै नमः॥ श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः॥ श्रीसद्गुरूसाईनाथाय नमः॥ मागां गताध्यायाअंतीं। दिग्दर्शन कथानुसंगती। कथिली तीच कथितों संप्रती। ती स्वस्थचिर्ती परिसिजे॥१॥ करूं जातां परमार्थविचार। पंथाभिमान अडवी भयंकर। विघ्न नाही अति दुर्धर। या अभिमानासम दुजें॥२॥ आम्ही निराकाराचे भजक। साकार देव हा भ्रममूलक। साधुसंत हे मानवचि देख। नमवावें कां मस्तक तयांपुढें॥३॥ तयां न घालावें लोटांगण। तयां न द्यावें दक्षिणादान। खालवावी न यत्किंचित मान। विडंबन हें भक्तीचें॥४॥ शिरडीसंबंधें अनेकांहीं। कोणीं कांहीं कोणीं कांहीं। अनेक वार्ता कथिल्या पाहीं। विश्वसनीय नाहीं सकळ पां॥५॥ म्हणती तेथें जातां दर्शना। साईबाबा मागती दक्षिणा। साधू जें लागती द्रव्यसंपादना। साधुत्वा हीनपणा तयांच्या॥६॥ अंधश्रद्धा नव्हे बरी। प्रत्यक्ष अनुभव घेतल्याउपरी। ठरवूं निर्णय आपुल्या अंतरीं। कैसियेपरी वर्तावें॥७॥ आपण नाहीं देणार दक्षिणा। जया मनीं वित्ताची कामना। तयाचें साधुत्व येईना मना। अपात्र नमना तो आम्हां॥८॥ असो आम्ही शिरडीस जाऊन। येऊं तयांची भेट घेऊन। करणार नाहीं चरणवंदन। अथवा प्रदान दक्षिणेचें॥९॥ जो जो ऐसिया कुतर्कें निघे। जरी आपुल्या कृतनिश्चया जागे। अखेर तोही दर्शनयोगें। शरण रिघे साईस॥१०॥ जो जो साईस पाहूं सरला। तो तो जागचे जागींच ठेला। पुनश्च नाहीं मागें

परतला । पार्योच रतला साईंच्या ॥११॥ धरूनियां दांतीं तृण । जैसें कोणीं यावें शरण । तैसियेपरी वंदी चरण । पावोनि विस्मरण निश्चया ॥१२॥ पंथाभिमाना जेथें विसांवा । सौख्य वाटेल अत्यंत जीवा । तो हा अध्याय पस्तिसावा । श्रोतीं परिसावा सादर ॥१३॥ तैसीच सूचित उदीची ख्याती । बाळा नेवासकराची प्रतीती । कैसा सर्प संभाविला प्रीती । साईंच तयाप्रति भावून ॥१४॥ कृपा करा श्रोते मजवर । मी तों केवळ आज्ञेचा किंकर । आज्ञा पाळूं जाणें सादर । उद्भवलें अक्षर चरित्र हें ॥१५॥ दृष्टि ठेवितां चरणावरी । तेथूनि उमटती पदलहरी । पवित्र चरित्र कुंभांतरीं । वरिचेवरी मी भरितों ॥१६॥ कासवीचीं आम्हीं पिलीं । केवळ दृष्टिक्षेपें पोसिलीं । नाहीं तान्हेलीं भुकेलीं भागलीं । सदैव ठेलीं संतृप्त ॥१७॥ असतां एक दृष्टीचें सुख । नलगे आम्हां अन्नउदक । दृष्टीच हरी तहान भूक । किती तें कौतुक वानावें ॥१८॥ आम्हांही सकल दृष्टीचा विषय । कृपासिंधु साईंराय । दृश्य-द्रष्टा-दर्शन जाय । पुसोनि ठाय त्रिपुटीचा ॥१९॥ तैसेच आम्हां त्वचा स्पर्श । दोहीं ठार्यो साईंप्रकाश । अथवा घ्राण आणि वास । तेथेही निवास साईंचा ॥२०॥ अथवा श्रवणीं शब्द पडे । पडतांच प्रकटे साईंचें रूपडें । श्राव्य श्रावक श्रवण उडे । त्रिपुटी झडे एकसरा ॥२१॥ अथवा जेथें रसना रसें । घोळली तेथें साईं समरसे । रसना-रस-रसास्वाद कायसें । बापुडें कोडें त्रिपुटीचें ॥२२॥ हेच गती कर्मद्रियां । तिंही एक साईं सेविलिया । सकल कर्म जाती विलया । पडेल ठाया नैष्कर्म्य ॥२३॥ असो आतां हा ग्रंथ लांबला । साईंप्रेमें कोठेंच वाहवला । पूर्वानुसंधान लक्षूं चला । चालवूं आपुला कथाभाग ॥२४॥ एक मूर्तिपूजापराड्मुख । निराकाराचे परम भजक । जाहले शिरडी गमनोत्सुक । केवळ चिकित्सैकबुद्धीनें ॥२५॥ म्हणती आम्ही शिरडीस येऊन । घेऊं केवळ

साधूचें दर्शन। आम्ही न केव्हांही वांकवूं मान। करूं न प्रदान दक्षिणेचें ॥२६॥ मान्य कराल या दोन शर्ती। तरी येऊं कीं शिरडीप्रती। बरें म्हणता निजमित्रासंगतीं। जावया निघती स्वस्थ मनें ॥२७॥ काका महाजनी त्यांचे मित्र। संतार्थ जयांची भावना पवित्र। परी ते शंकाकुशंकापात्र। स्नेही होते तयांचे ॥२८॥ दोघे निघाले शनिवारीं। मुंबईहून रात्रीचे प्रहरीं। येऊनि पातले शिरडीभीतरिं। आदित्यवारीं सकाळीं ॥२९॥ दोघे गेले मशिदीस। साईदर्शन घ्यावयास। काय वर्तलें ते समयास। स्वस्थमानस परिसिजे ॥३०॥ पाऊल ठेवितां पायरीवरी। तया मित्रा पाहुनी दूरी। “कां यावें जी” ऐसिये परी। बाबा मधुरोत्तरीं बाहती ॥३१॥ ऐकूनि हें प्रेमवचन। तया मित्रास पटली खूण। शब्दोच्चाराची ती ठेवण। देई त्या स्मरण वडिलांचें ॥३२॥ “कां यावें जी” हा उच्चार। काढितां बाबा करिती जो स्वर। तो ऐकतां काकांचे मित्र। विस्मितांतर जाहले ॥३३॥ परिसोन मोहक स्वराची ठेवण। गतपित्याचें झालें स्मरण। त्याचेच स्वराची तऱ्हा ही पूर्ण। वाटलें अनुकरण यथार्थ ॥३४॥ काय वाणीची मोहनशक्ती। काकांचे मित्र विस्मित चित्तीं। म्हणाले ही मम पित्याचीच उक्ती। स्वर हा निश्चितीं ओळखीचा ॥३५॥ वडिलां-मुखींची तैसी ती वैखरी। ऐकतां ते मित्र द्रवले अंतरीं। वंदिले बाबांचे चरण शिरीं। विसरूनि पूर्वील निश्चय ॥३६॥ पुढें बाबा दक्षिणा मागती। तीही केवळ काकांचे प्रती। काका देती, दोघेही परतती। पुनश्च जाती दुपारा ॥३७॥ तेव्हांही हे सर्वेचि जाती। दोघांही जाणें मुंबईप्रती। काका तेव्हां आज्ञा प्रार्थिती। दक्षिणा मागती बाबा त्यां ॥३८॥ तीही केवळ काकांचे पाशीं। म्हणती सत्रा रुपये दे मजसी। कांहीं न मागत तन्मित्रासी। मग ते मनाशींच चुटपुटले ॥३९॥ तंव ते काकांस

हळूच पुसती। तुम्हांसचि कां दक्षिणा मागती। सकाळींही तुम्हांचप्रती। आतांही मागती तुम्हांसचि ॥४०॥ मी असूनि तुम्हांसंगतीं। दक्षिणेलागीं मज कां वगळती। काका हळूच उत्तर देती। बाबांप्रतीच पुसा हें ॥४१॥ इतुक्यांत बाबा काकांस वदती। तो काय सांगे रे तुजप्रती। तों स्वयेंच ते मित्र बाबांस पुसती। दक्षिणा म्हणती देऊं का ॥४२॥ तंव बाबा उत्तर देती। तुझे मनीं देण्याची नव्हती। म्हणुनी नाहीं मागितली तुजप्रती। देणें चिर्ती तर देई ॥४३॥ बाबा मागतां भक्त देत। तयां ते मित्र हिणवीत। तेच न मागतां जें देऊं कां म्हणत। आश्चर्यभरित तंव काका ॥४४॥ म्हणतां चिर्ती असल्यास देई। तया मित्रास जाहली घाई। सत्रा रुपयांची भरपाई। केली पार्यी न मागतां ॥४५॥ बाबा मग वदती तयास। “जासील रे क्षण एक बैस।” करिते झाले गोड उपदेश। निरसावया सभेदात्मता ॥४६॥ “तुम्हां-आम्हांतील तेल्याची भिंत। पाडूनियां ती टाक समस्त। होईल मग मार्ग प्रशस्त। अरस परस भेटावया” ॥४७॥ पुढें आज्ञा झाले देते। माधवराव जाहले प्रार्थिते। पाहुनी अभ्राच्छादित नभातें। पाऊस यांतें भिजवील ॥४८॥ बाबा प्रत्युत्तर त्यां देती। जाऊं दे त्यां स्वस्थचिर्तीं। पाउसाची कांहींही भीती। नाहीं तयांप्रती मार्गांत ॥४९॥ अभिवंदूनि साईचे पाय। तैसेच गाडींत बैसले उभय। विजा चमकत दाटत धूय। गंगेस पय-पूर लोटला ॥५०॥ गडगडाटें गर्जे आकाश। नौकागमन आलें वांट्यास। काका-मनीं पूर्ण विश्वास। होतें आश्वासन बाबांचें ॥५१॥ पडला विचार त्या मित्रास। कैसा सुखाचा होईल प्रवास। उगीच निघालों यावयास। होतील सायास मार्गांत ॥५२॥ असो पुढें ते सुखें गेले। अग्निस्थांत आरूढ झाले। मेघ मग तेथून वरसूं लागले। निर्भय पावले मुंबईस ॥५३॥ पुढें जेव्हां

आले सदनीं । पाहती खिडक्या द्वारें खोलुनी । गेली अडकली चिमणी उडूनी । गतप्राण दोनी आढळल्या ॥५४॥
 पाहुनी ऐसा तो देखावा । वाईट बहुत वाटलें जीवा । अन्नपाण्यावांचूनि देवा । बिचान्या जीवा मुकल्या
 या ॥५५॥ निघालों जेव्हां जावया शिरडी । वातायनें जरी ठेवितों उघडीं । पडती नाहीं काळाची उडी । मेलीं
 बापुडीं मजहातें ॥५६॥ म्हणे आतां उडाली जी । तिचीच जणूं बाबांस काळजी । म्हणोनि दिधली होऊनि
 राजी । अनुज्ञा आजी परतावया ॥५७॥ नाहीतरी तीही मरती । अन्नावीण कैसी जगती । आयुष्य सरलें तेंणें हे
 गती । पावली निश्चिती ती एक ॥५८॥ आणीक यांचा अनुभव एक । तोही श्रवणार्ह आहे सुरेख । एका
 पायांच्या टांचेचें दुःख । भोगीत हे कित्येक मासवरी ॥५९॥ शिरडीस जाणें घडल्या आधीं । बहुत महिने
 भोगिली ही व्याधी । तेथून परतल्यापाठीं न बाधी । नासली अल्पावधींतचि ॥६०॥ ऐसीच आणीक दुसरी
 कथा । संतांचा अंत लावूं जातां । पार्यीं नमवावा लागला माथा । मनीं नसतां ती परीसा ॥६१॥ तैसीच दक्षिणा
 देण्याची नसतां । मोहपार्शीं अडकले जातां । भंगुनी आपुली दृढनिश्चयता । दक्षिणा देतात कैसी ती ॥६२॥
 ठक्कर धरमसी जेठाभाई । साँलिसीटर रहिवास मुंबई । बळावली पूर्वपुण्याई । भेटूं साईस मन झालें ॥६३॥
 महाजनींचे हे शेट । उभयतांचा परीचय दाट । वाटलें शिरडीस जाऊन थेट । घ्यावी कीं भेट प्रत्यक्ष ॥६४॥
 ठक्करजींच्या पेढीवरी । काका मुख्य कारभारी । सुटी साधोनि हारोहारी । करीत तयारी शिरडीची ॥६५॥
 काका तरी काय वेळीं परतती । आठाठ दिन शिरडीस काढिती । आज्ञा नाहीं साईची म्हणती । ही काय रीती
 कामाची ॥६६॥ ऐसे कैसे तरी हे संत । बंड नव्हे हें आम्हां पसंत । निघाले शेट शिमग्याचे सुटींत । लावाया अंत

साईचा ॥६७॥ अंगीं दुर्धर देहाभिमान। निजैश्वर्याचेंच महिमान। संत तरी मानवासमान। किमर्थ मान
 वांकवावी ॥६८॥ पाहुनी साईची अधिकारस्थिती। शास्त्री पंडित टेंकीस येती। तेथें बापुडे धरमसी ते किती। ते
 काय तगती निश्चया ॥६९॥ परी न अंधश्रद्धा बरी। करूनि घेऊं आपुली खातरी। करूनि ऐसा निश्चय अंतरीं।
 केली तयारी शिरडीची ॥७०॥ वर्णिल्या एका स्नेहाच्या वरती। धरमसीही तेच रीती। सर्वें काकांस घेऊनि
 निघती। आणीक वदती तयांस ॥७१॥ शिरडीस जातां तेथेंच रहातां। चालेना या खेपे ही वार्ता। परतलें
 पाहिजे मजसमवेता। हें निश्चितता जाणावें ॥७२॥ तंव काका तयां वदती। हें तों नाहीं आम्हां हातीं।
 तदा धरमसी सर्वें घेती। आणीक सांगाती मार्गार्थ ॥७३॥ न जाणों काका नाहींच परतले। सांगात्यावीण
 मार्गांत न चले। म्हणुनी आणीक तिजया घेतलें। तिघे निघाले शिरडीस ॥७४॥ जगांत ऐशा कित्येक जाती।
 परोपकारी भक्तांच्या असती। तयांची कराया संशयनिवृत्ती। बाबा आणिते धरधरूं ॥७५॥ मग ते जेव्हां
 माधारा जाती। आपुले अनुभव इतरां कथिते। लिहवुनी घेती कोणाही हातीं। जना सत्पथीं लावाया ॥७६॥
 तात्पर्य हे जे कोणी जाती। दर्शनसुखें तृप्त होती। आरंभीं कैसीही तयांची वृत्ती। परमानंदप्राप्ती अखेर ॥७७॥
 म्हणोत आपुले पार्यी जाती। असे ना कां चिकित्सा-प्रीती। परी निराळी वस्तुस्थिती। कार्य साधिते
 बाबांचें ॥७८॥ बाबाचि तयां देती स्फूर्ती। तेव्हांचि बाहेर पाय काढिते। चेववुनी स्वाभाविक वृत्ती। लाविते
 परमार्थीं तयांस ॥७९॥ कोण जाणे तयांच्या कळा। जाणूं जातां होतील ^१अवकळा। होऊनि निरभिमान पार्यीं

लोळा। भोगाल सोहळा सुखाचा ॥८०॥ बरवें न जाणें रिक्तकरीं। देव-द्विज-गुरू-द्वारीं। म्हणवुनी द्राक्षांची दो-शेरी। काका खरीदीत मार्गांत ॥८१॥ पोटीं नाहीं बीज ज्यांत। असे ऐसी ही द्राक्षांची जात। परी सबीज जीं वेळीं प्राप्त। घेतलीं विक्रींत काकांनीं ॥८२॥ असो गोष्टी वार्ता करीत। पातली ही त्रयी शिरडींत। सर्वे तिघेही दर्शनार्थ। गेले मशिदींत बाबांच्या ॥८३॥ बाबासाहेब तखंड भक्त। हेही होते तेथें स्थित। शेट धरमसी जिज्ञासाप्रेरित। पुसती तयांप्रत तें परिसा ॥८४॥ येथें काय आहे कां येतां। तखंड वदती दर्शनाकरितां। शेट म्हणती ऐकिली वार्ता। येथें तों घडतात चमत्कार ॥८५॥ तंव तखंड वदती त्यांना। ही तों नाहीं माझी भावना। जैसी उत्कंठा जयाचे मना। पावे ती कामना सिद्धीतें ॥८६॥ काकांनीं पायीं डोई ठेविली। द्राक्षें बाबांच्या करीं अर्पिलीं। वांटावयाची सुरुवात झाली। मंडळी जमली होतीच ॥८७॥ बाबा तंव इतरांसमवेत। धरमसीसही कांहीं देत। परी तयां ती नावडती जात। निर्बीजीं प्रीत तयांस ॥८८॥ या द्राक्षांची तयांस चीड। आरंभीच उपजली नड। कैसीं सेवावीं वाटलें अवघड। अव्हेरही जड वाटे मना ॥८९॥ शिवाय डॉक्टरें केलें मना। द्राक्षें न खावीं धुतल्याविना। आपणचि धुणें योग्य वाटेना। उठल्या कल्पना नानाविध ॥९०॥ पुढें तैशींच टाकिलीं तोंडांत। बिया चघळूनि ठेविल्या खिशांत। साधूंचें तें स्थान पुनीत। करवेना अपुनीत उच्छिष्टें ॥९१॥ तंव ते शेट मनीं म्हणती। साधू असतां कैसैं हें नेणती। कीं हीं द्राक्षें मज नावडतीं। बळेंच कां देती मजप्रती ॥९२॥ उठतां ऐसी तयांची वृत्ती। बाबा तींच आणीक त्यां देती। तीं सबीज जाणुनी हातींच ठेवती। मुखीं न घालिती धरमसी ॥९३॥ सबीज नावडतीं द्राक्षें खरीं। परी तीं बाबांनीं दिधलीं करीं। धरमसी

शेट अवघडले अंतरीं। कैसियेपरी वर्तावें ॥१४॥ तोंडीं घालावया होईना मन। करूनि ठेविलीं मुठींत जतन। तंव बाबा वदती “टाक रे खाऊन”। मानिलें आज्ञापन शेटीनें ॥१५॥ “खाऊन टाक” बाबा वदतां। धरमसीनीं तोंडांत टाकितां। बीजरहित तीं सर्वही लागतां। अति आश्चर्यता पावले ॥१६॥ ऐसीं निर्बीज द्राक्षें लागतां। धरमसी होऊनि विस्मितचित्ता। मनीं म्हणे अजब सत्ता। काय या संतां अशक्य ॥१७॥ जाणोनि माझे मनींचा हेत। असतां सबीज आणि निर्धूत। साई मज जीं जीं देत। तीं तीं बीजरहित हितकारी ॥१८॥ थक्क झाली चित्तवृत्ती। चिकित्सेची पडली विस्मृती। गळाली सर्व अहंकृती। संतीं प्रीती उपजली ॥१९॥ पूर्वसंकल्प गेले विलया। साईप्रेम उपजलें हृदया। उत्कंठा जी शिरडीस यावया। कृतनिश्चया सारखी ॥१००॥ बाबा तर्खड हेही तेथें। बाबांपाशींच बसले होते। बाबा साई जाहले वांटिते। त्यांतील त्यांतेंही कांहीं ॥१०१॥ तेव्हां धरमसी तयांही पुसती। आपुलीं द्राक्षें कैसीं होतीं। बाबा जेव्हां सबीज म्हणती। विस्मित चित्तीं अतिशय ॥१०२॥ तेणें ते साधू ही श्रद्धा बसली। दृढीकरणार्थ कल्पना स्फुरली। साधु असाल तरी हीं पुढलीं। जातील दिधलीं काकांना ॥१०३॥ बाबा वांटीत होते बहुतां। परी हें स्फुरतां शेटीचे चित्ता। काकांपासूनच शेज धरितां। अति नवलता शेटीस ॥१०४॥ ऐशा साधुत्वाच्या खुणा। ऐसा हा मनकवडेपणा। पुरा झाला धरमसीच्या मना। साधू साईना मानावया ॥१०५॥ माधवराव होते तेथें। ते मग झाले बाबांस निवेदिते। काकांचे मालक शेट हे ते। झाले समजाविते बाबांस ॥१०६॥ “हा कुठला काकाचा मालक। त्याचा

मालक आहे आणीक”। बाबा प्रत्युत्तर देती चोख। काकांस तोखदायकसें॥१०७॥ आणीक कैसी नवलपरी। आप्पा नामें एक आचारी। उभा तेथेंच धुनीशेजारीं। बाबा तयावरी घालिती॥१०८॥ म्हणती हे शेटजी इथवर आले। ते मजकरितां नाहीं श्रमले। आप्पालागीं प्रेम दाटलें। म्हणून पातले शिरडीस॥१०९॥ असो ऐसें हें भाषण झालें। धरमसी आपुले निश्चय विसरले। आपण होऊन पायां पडले। मग ते परतले वाड्यांत॥११०॥ असो माध्यान्हीं आरती झाली। घरीं जाण्याची तयारी चालली। आज्ञा घेण्याची वेळ आली। मंडळी निघाली मशीदीं॥१११॥ धरमसी तेव्हां काकांस वदत। मी तों नाहीं आज्ञा मागत। तुम्हीच मागा तुम्हां ती लागत। तंव काय म्हणत माधवराव॥११२॥ काकांचें तों नाहीं प्रमाण। आठवडा एक भरल्यावीण। होणार नाहीं आज्ञापन। आपणचि विचारून घ्याना कां॥११३॥ पुढें हे तिघे जाऊन बैसतां। माधवराव आज्ञा मागतां। बाबांनीं सांगूं आरंभिली वार्ता। ती स्वस्थचित्ता परिसावी॥११४॥ “होता एक चंचलबुद्धी। घरीं धनधान्याची समृद्धि। शरीरीं नाहीं आधीव्याधी। नसती उपाधी आवडे॥११५॥ उगाच बोजा वाही माथां। हिंडे इतस्ततः नाहीं स्वस्थता। खालीं ठेवी उचली मागुता। नाहीं निश्चलता मनास॥११६॥ पाहुनी ऐसी तयाची अवस्था। कींव आली माझिया चित्ता। ‘वाटेल त्या एका ठायीं आतां। ठेव रे निश्चितता’ म्हणालों॥११७॥ उगाचि ऐसा भ्रमतोस। एका ठायींच स्वस्थ बैस”। वार्ता खोंचली धरमसीस। मानीत आपणास इशारा तो॥११८॥ असोनि वैभव यथास्थित। कारण नसतां यत्किंचित। धरमसी सदा चिंताक्रांत। डोकें पिकवीत उगाच॥११९॥ असतां विपुल संपत्ती मान। मनास नाहीं समाधान। पाठीसी काल्पनिक दुःखें

गहन । त्यांतचि निमग्न सर्वदा ॥१२०॥ ऐकतां साईंमुखींची कथा । शेटजी परमविस्मित चित्ता । ही तों आपुले मनाची अवस्था । अति सादरता परिसिली ॥१२१॥ काकांस इतुकी लवकर आज्ञा । अशक्य कोटीची ही घटना । परी तीही मिळतां प्रयासाविना । धरमसी मनांत संतुष्ट ॥१२२॥ काकानें निघावें बरोबर । धरमसीची इच्छा फार । तीही बाबांनीं पाडिली पार । देऊनि होकार जावया ॥१२३॥ हाही एक शेटजींचा पण । कैसी बाबांनीं जाणिली खूण । हेंही एक साधुत्वलक्षण । पटलें विलक्षण धरमसींना ॥१२४॥ जाहली संशयनिवृत्ति । साईं साधूही अभिव्यक्ती । जया मनीं जैसी वृत्ति । तैसीच अनुभूती दाविली ॥१२५॥ ज्या ज्या मार्गें जाऊं इच्छिती । तो तोच मार्ग तया लाविती । साईं जाणती अधिकारसंपत्ती । परमार्थप्राप्तीही त्या मानें ॥१२६॥ भक्त भावार्थी अथवा टवाळू । साईं समत्वें दोघांसी कृपाळू । एकास टाळूं दुजिया कवटाळूं । नेणे ही कनवाळू माउली ॥१२७॥ तंव ते दोघे जेव्हां निघती । पंधरा रुपये काकांप्रती । बाबा दक्षिणा मागुनी घेती । सर्वेच वदती काकांस ॥१२८॥ “दक्षिणेलागीं ज्यानें मजला । असेल एक रुपया दिधला । दशगुणें मज तया मोबदला । द्यावा लागला मोजून ॥१२९॥ मी काय कोणाचें घेईना फुकट । मार्गें न मी सर्वां सरसकट । फकीर जयासी दावी बोट । तयासींच गोष्ट दक्षिणेची ॥१३०॥ तोही फकीर जयाचा ऋणी । तयासींच ही करी मागणी । दाता घेऊनि करी पेरणी । पुढें संवगणी करावया ॥१३१॥ वित्त हें केवळ धर्मद्वारा । वित्तवंता पडेल पाहें उपकारा । धर्मैकफळ हें येणेंच खरा । ज्ञानासी थारा लाधतो ॥१३२॥ दुःखसंपाद्य हें वित्त । केवळ आहे इष्टोपभोगार्थ । व्यर्थ निष्कारण वेंचितात । धर्मसंचित अवगणुनी ॥१३३॥ करूनियां कवडी कवडी । अर्बुदान्त धन जें जोडी ।

ते विषयस्वार्थाचिया आवडी। कदा न दवडी तो सुखी ” ॥१३४॥ ३ “नादत्तमुपतिष्ठति’। सकळांस ठावी कीं ही श्रुती। पूर्वदत्त ठाके पुढती। तदर्थ मागती दक्षिणा ॥१३५॥ रामावतारीं रघुनंदनें। अपार स्वर्णस्त्रियांचीं दानें। करितां षोडश सहस्र प्रमाणें। घेतलें कृष्णें तत्फल ॥१३६॥ भक्तिज्ञानवैराग्यहीन। ऐसा जो भक्त तो अति दीन। तयास प्रथम वैराग्यीं स्थापून। भक्तिज्ञान मग देती ॥१३७॥ करविती जें दक्षिणाप्रदान। तीच वैराग्याची खूण। पुढें भक्तिपंथास लावून। ज्ञानप्रवीण करवीत ॥१३८॥ “आम्ही तरी काय करितों। एकपट घेतों दसपट देतों। क्रमं क्रमं ज्ञानपथा लावितों”। लोभ उठतो धरमसीतें ॥१३९॥ आपण होऊनि रुपये पंधरा। ठेविते झाले बाबांचे करा। विसरले पूर्वकृत निर्धारा। प्रकार साराच अपूर्व ॥१४०॥ वाटलें आधीं वृथा जल्पलों। बरें केलें समक्ष आलों। साधू कैसे असतात बोधलों। तयांचे लोधलों अनुभवीं ॥१४१॥ असो दृढ न विचारितां मनीं। आम्ही येणार नव्हतों नमनीं। तेही आलों आपण होउनी। साधूंची करणी अगम्य ॥१४२॥ “अल्ला मालिक” मुखीं निरंतर। तयास काय आहे दुष्कर। आम्ही पहावया होतों आतुर। केवळ चमत्कार साधूंचे ॥१४३॥ वृथा झाला आमुचा पण। घातलें मानवा लोटांगण। न मागतांही दक्षिणाप्रदान। केलें आपण होऊन ॥१४४॥ वृथा आमुची सारी बढाई। आपण होऊनि आपुली डोई। पूज्यभावे साईपायीं। वाहिली, नवाई काय दुजी ॥१४५॥ काय वानूं ही साईची कुसरी। हें सर्व जरी तो स्वयेंच करी। बाह्यात्कारी अलिप्तता धरी। नवलपरी ती काय दुजी ॥१४६॥ कोणी करा वा न करा वंदन। द्या अथवा न द्या दक्षिणादान। आनंदकंद साई दयाघन। करी न

३. दिल्यावाचून मिळत नाही. ४. लुब्ध झालो.

अवगणन कोणाचें ॥१४७॥ पूजिल्याचा नाही आनंद। अवमानिल्याचा नाही खेद। हर्ष न येथें कैचा विषाद। पूर्ण निर्द्वंद्व ते हे स्थिति ॥१४८॥ असो कोणाचा कांहींही हेत। एकदां जयासी दर्शन देत। तयाची भक्ती पायीं जडवीत। शक्ती ही अद्भुत साईची ॥१४९॥ असो पुढें उदीप्रसाद। पावुनी घेऊनि आशीर्वाद। परतले ते निर्विवाद। ख्याती ही अगाध साईची ॥१५०॥ करावया तेथूनि निर्गमन। लागे बाबांचें आज्ञापन। करितां आज्ञेचें उल्लंघन। निमंत्रण तें विघ्नांसी ॥१५१॥ आपमतीं करितां निष्क्रमण। अनुताप आणि विटंबन। मार्गात व्यत्यय येती दारुण। तयांचें निवारण दुष्कर ॥१५२॥ ऐसी वर्णिली तेथील निर्गती। आमुचीही तेच स्थिती। “मी न आणितां कोणी न येती।” ऐसी वदंती बाबांची ॥१५३॥ “माझी इच्छा झालियावीण। दारवंठा त्यागील कवण। कोणा स्वेच्छें होईल दर्शन। घडेल आगमन शिरडीचें ॥१५४॥” साईसमर्थ कृपामूर्ती। तयां आधीन आमुची गती। कृपा उद्भवेत तयांचे चित्तीं। तेव्हांच येतील दर्शना ॥१५५॥ ऐसें तेथील गमनागमन। नसतां साईचें चित्त प्रसन्न। होई न कोणासही आज्ञापन। उदीप्रदानसमवेत ॥१५६॥ करूनियां अभिवंदन। मागूं जातां आज्ञापन। उदीसमवेत आशीर्वचन। तेंच आज्ञापन निघावया ॥१५७॥ आतां एक विभूतीचा अनुभव। श्रोतयांलागीं कथितों अभिनव। मग नेवासकर भक्तिप्रभाव। महानुभाव साईकृपा ॥१५८॥ वांटें शहरचा एक गृहस्थ। तोही जातीचा प्रभू कायस्थ। रात्रीं निद्रा येऊं नये स्वस्थ। जाहली शिकस्त यत्नांची ॥१५९॥ डोळ्यास डोळा लागुनी निद्रित। असतां क्षणैक अकस्मात। स्वप्नीं तयाचा मृत तात। करी जागृत प्रतिदिनीं ॥१६०॥ पूर्वील युक्तायुक्त प्रकार। गुप्त गर्हा क्लिष्ट विचार। शिव्याशापपूर्वक उच्चार।

वाक्प्रहार प्रेरी तो ॥१६१॥ प्रतिदिनीं ऐसा प्रसंग। प्रतिदिनीं होय निद्राभंग। पडेना कांहीं उमंग। चुकेना भोग पाठीचा ॥१६२॥ तेणें तो गृहस्थ कंटाळला। उपाय कांहीं न सुचे तयाला। पुसे एका साईभक्ताला। करावा इलाज काय तरी ॥१६३॥ आम्ही न जाणूं अन्य उपाव। साईमहाराज महानुभाव। ठेवाल जरी तुम्हीही भाव। उदी निजप्रभाव प्रकटील ॥१६४॥ जैसें जैसें तया कथिलें। तैसें तैसें तयानें केलें। अनुभवाही तैसेंच आलें। दुःस्वप्न पडलें नाही पुनः ॥१६५॥ कर्म-धर्म-वशें ते मित्र। होते साईसमर्थछात्र। वानूनि उदीचा महिमा विचित्र। अर्पीत लवमात्र तयांस ॥१६६॥ म्हणती जातां निजावयास। लावा थोडी मस्तकास। पुडी बांधूनि ठेवा उशास। मनीं श्रीसाईस आठवा ॥१६७॥ पोटीं ठेवा भक्तिभाव। पहा मग या उदीचा प्रभाव। तात्काळ करील पीडेचा अभाव। सहज स्वभाव हा तिचा ॥१६८॥ ऐसें होतांच लागली त्याला। गाढ निद्रा त्या रात्रीला। दुष्ट स्वप्नाचा ठावचि पुसिला। अति आनंदला गृहस्थ ॥१६९॥ मग त्या त्याच्या आनंदास। काय पाहिजे पुसावयास। पुडी ती नित्य रक्षी उशास। स्मरे साईस नित्यशः ॥१७०॥ पुढें बाबांची छबी आणिली। गुरूवार साधून माळ वाहिली। उशागती भिंतीस लाविली। आदरें पूजिली तयानें ॥१७१॥ घेऊं लागला छबीचें दर्शन। गुरूवारीं माळासमर्पण। करी नित्य मानसिक पूजन। पीडा निवारण जाहली ॥१७२॥ ऐसी चालविली नेमनिष्ठा। पावला तो स्थाई अभीष्टा। निद्राभंगादि दुःस्वप्नानिष्ठा। विसरला कष्टा पूर्वील ॥१७३॥ हा तों उदीचा एक उपयोग। कथितों आणीक अद्भुत योग। कैशाही संकटीं करितां प्रयोग। अभीष्ट भोग देई ती ॥१७४॥ होता एक भक्त थोर। बाळाजी पाटील नेवासकर। बाबांलागीं झिजविलें शरीर। सेवा लोकोत्तर

करूनि ॥१७५॥ गांवांत नित्य जाण्यायेण्याचे। तैसेच लेंडीची फेरी फिरण्याचे। हे बाबांचे रस्ते झाडण्याचें। नेवासकरांचें नित्य काम ॥१७६॥ याच सेवेची परिपाटी। चालू राहिली तयांचे पाठीं। 'राधाकृष्णाबाईची हातोटी। अलौकिक मोठी ये कामीं ॥१७७॥ वर्ण ब्राह्मण अखिल वंद्य। आणि ही सेवा ऐशी निंद्य। शिवलें न केव्हांही हें विचारमांद्य। तियेच्या अनवद्य अंतरा ॥१७८॥ उठोनियां सकाळचे प्रहरीं। झाडू घेऊनियां निजकरीं। स्वयें ही बाबांचे रस्ते वारी। धन्य चाकरी तियेची ॥१७९॥ काम निर्मळ आणि सत्त्वर। कोण अन्य पावेल ती सर। पुढें मग जातां कांहीं अवसर। 'अबदुल सरकला पुढारा ॥१८०॥ असा तो पाटील महाभाग। संसारीं वर्तूनि संसार-विराग। केवढा तयाचा स्वार्थत्याग। परिसा तो भाग कथेचा ॥१८१॥ होतां शेताची संवगणी। धान्य समस्त मशिदीं आणी। रिचवुनी ढिगार तेथेंच अंगणीं। समर्पी चरणीं बाबांच्या ॥१८२॥ मानूनि बाबा सर्वस्व धनी। ते जें देतील त्यांतून उचलूनी। तितुकेंच धान्य घरीं नेउनी। गुजरा करूनि राही तो ॥१८३॥ महाराजांनीं स्नान करूनी। हात-पाय व तोंड धुऊनी। आलेलें मोरीचें सांडपाणी। बाळा पिऊनि

५. या बाई जातीने देशस्थ ब्राह्मण होत्या. यांचे मूळचे नाव सुंदराबाई क्षीरसागर. पण, त्या कोणत्याही माणसास हाक मारताना 'राधाकृष्णा' म्हणून हाक मारीत, म्हणून 'राधाकृष्णाबाई' हे त्यांना नाव पडले. त्या नेहमी लंगड्या बाळकृष्णाची एक पितळी मूर्ती जवळ बाळगीत. ती त्यांच्या स्नान, जेवणखाण, निजणे वगैरेंच्या वेळी बरोबर असे. साईबाबा त्यांना 'रामकृष्णी' म्हणत व रोज स्वतः जेवायला बसायच्या आधी, त्यांना दोन भाकऱ्या आणि वर तोंडी लावण्यास काही भाजी वगैरे, दुपारच्या जेवणाच्या वेळी पाठवीत. त्या मशिदीत कधीही येत नसत. त्या बालविधवा स्थितीतही शिर्डीत राहून पडेल ती संतसेवा मनोभावे व नेहमी भजन करीत असत. ६. निर्दोष ७. झाडून स्वच्छ करी. ८. हा बाबांचा एक निस्सीम भक्त, बायको, मुले-बाळे व घरदार सोडून श्रींच्या सेवेसाठी संस्थानच्या जागेत राहिला होता.

राहतसे ॥१८४॥ हे नेवासकर असेपर्यंत। चालला हा नेम अव्याहत। अजूनि तयांचा प्रेमळ सुत। चालवी हें व्रत अंशतः ॥१८५॥ तोही धान्य पाठवीत सतत। त्यांतील जोंधळ्याची भाकर नित। महाराज निजनिर्वाणान्त। खात असत चार वेळां ॥१८६॥ असो एकदां काय घडलें। वर्षश्राद्ध बाळाचें आलें। अन्न शिजवुनी तयार झालें। वाढूं लागले वाढपी ॥१८७॥ येणाऱ्यांचा अंदाज धरूनी। पाकसिद्धी होती सदनीं। वाढतेवेळीं अंदाजाहुनी। संख्या त्रिगुणित जाहली ॥१८८॥ नेवासकरीण मनीं घाबरली। सासूबाईशीं कुजबुजूं लागली। फजितीची पाळी आली। कैसी निवारिली जाईल ॥१८९॥ सासूबाईची निष्ठा थोर। आपुले साईसमर्थ खंबीर। असतां किमर्थ करावा घोर। राहीं तूं निर्घोर म्हणे ती ॥१९०॥ ऐसें सासूनें आश्वासुनी। उदी एक मूठभर घेऊनि। घातली अन्नाच्या प्रत्येक बासनीं। बासनें वस्त्रांनीं आच्छादिलीं ॥१९१॥ म्हणे तूं जा खुशाल वाढ। वाढण्यापुरताच कपडा काढ। पुनश्च पूर्ववत् कपडा ओढ। खूण ही दृढ सांभाळीं ॥१९२॥ हें साईच्या घरचें अन्न। आपुला नाही एकही कण। तोच करील लज्जा रक्षण। त्याचें उणेंपण तयाला ॥१९३॥ असो जैसा त्या सासूचा निश्चय। तैसाच तिजला आला प्रत्यय। कांहींएक न येतां व्यत्यय। जेवले पाहुणेपय सुद्धां ॥१९४॥ आले गेले सर्व जेवले। यथासाङ्ग सर्व झालें। तरीही अन्न शिल्लक राहिलें। पात्रीं भरलेलें पूर्ववत् ॥१९५॥ उदीचा हा ऐसा प्रभाव। संतांचा हा सहज स्वभाव। जया मनीं जैसा भाव। तया अनुभवही तैसाच ॥१९६॥ असो उदीचा महिमा गातां। नेवासकरांची आणीक कथा। पाहोनि त्यांची भक्तिमत्ता। आठवली चित्ता ती ऐका ॥१९७॥ होईल काय विषयांतर। एकदां शंकू लागलें अंतर। होईल तें होवो परी ती

सादर। प्रसंगानुसार करावी ॥१९८॥ ऐसा निश्चय करूनि मनीं। कथा कथितों इये स्थानीं। जरी वाटली ती अस्थानीं। क्षमा श्रोत्यांनीं करावी ॥१९९॥ एकदां शिरडीचा रहिवासी। रघू पाटील नाम जयासी। पाहुणा गेला नेवाशासी। याचेच गृहासी उतरला ॥२००॥ गुरें ढोरें दावणीसी। बांधिलीं असतां एके निशीं। भुजंग एक फूंफूं शब्देंशीं। गोठ्यांत प्रवेशी अवचित ॥२०१॥ पाहोनियां ऐसा प्रसंग। जाहली सर्वांची मति गुंग। करोनियां तो फणा भुजंग। यथासाङ्ग बैसला ॥२०२॥ गुरें करूं लागलीं गडबड। सुटावयालागीं धडपड। नेवासकरांचा ग्रह सुदृढ। साईच प्रकट जाहले ॥२०३॥ आतां गुरें सोडिल्याशिवाय। येथें नाहीं अन्य उपाय। नाहीतरी पडून पाय। होईल अपाय एकादा ॥२०४॥ दुरोनि देखिला भुजंग। हर्षित नेवासकरांतरंग। जाहला पुलकित सर्वांग। केला साष्टांग प्रणिपात ॥२०५॥ म्हणे साईची कृपादृष्टि। भुजंगरूपें आले भेटी। आणिली दूध भरोनि वाटी। भुजंगासाठीं तयानें ॥२०६॥ काय त्या बाळाजीची वृत्ती। चित्ता न ज्याच्या अनुमात्र भीति। पहा काय वदे भुजंगाप्रती। सावध श्रोतीं परिसिजे ॥२०७॥ कां हो बाबा फों फों करितां। काय आम्हां भिववूं पहातां। घ्या ही दुधाची वाटी आतां। स्वस्थचित्ता सेवा हो ॥२०८॥ वाटीनें त्यास काय होय। तपेलें भरूनि आणिलें पय। पुढें ठेविलें अंतरीं निर्भय। भावनेचें भय सारे ॥२०९॥ दूध ठेवुनी तयाचे जवळी। जाऊनि बैसला पूर्वस्थळीं। नाहीं दूर नाहीं जवळी। मुखीं नवाळी भुजंगाची ॥२१०॥ भीतिप्रद भुजंगागमन। सर्वांचें काय सारखें मन। गेले सर्व गांगरून। कैसैं हें विघ्न निरसेल ॥२११॥ बाहेर जावें तरी भीति। भुजंग गेलिया अंतर्गृहाप्रती। कठीण तेथून

बहिर्निःसृती । बैसले पाळती ठेवुनी ॥२१२॥ इकडे भुजंग तृप्त झाला । चुकवुनीयां सर्वांचा डोळा । नकळे गेला कवण्या स्थळा । आश्चर्य सकळां वाटलें ॥२१३॥ मग तो सर्व गोठा शोधिला । परी न यत्किंचित थांग लागला । बहुतेकांचा जीव स्थिरावला । मनीं चुकचुकला नेवासकर ॥२१४॥ आरंभीं गोठ्यांत जेव्हां प्रवेशला । तेव्हां जैसा दृष्टीस पडला । तैसाच जातांना असता दिसला । हीच तयाला चुकचुक ॥२१५॥ बाळास होत्या स्त्रिया दोन । पुत्रसंतती होती लहान । कधीं कधीं नेवाशाहून । येती दर्शन घ्यावया ॥२१६॥ बाबा तयां दोर्घींप्रत । चोळ्या लुगडीं विकत घेत । आशीर्वाद तयां अर्पीत । ऐसा तो भक्त बाळाजी ॥२१७॥ हा सच्चरित मार्ग धोपट । जेथें जेथें याचा पाठ । तेथेंच द्वारकामाईचा मठ । साईही प्रकट निश्चयें ॥२१८॥ तेथेंच गोदावरीचें तट । तेथेंच शिरडी क्षेत्र निकट । तेथेंच साई धुनीसकट । स्मरतां संकट निवारी ॥२१९॥ जेथें साईचरित्रपठण । तेथें सदैव साईनिवसन । श्रद्धापूर्वक चरित्रावर्तन । करितां तो प्रसन्न सर्वभावें ॥२२०॥ स्मरतां साई स्वानंदघन । जपतां तन्नाम अनुदिन । नलगे इतर जपतप-साधन । धारणाध्यान खटपट ॥२२१॥ साईचरणीं ठेवुनी प्रीती । जे जे या साईची विभूती । नित्यनेमें सेविती लाविती । ते ते पावती मनेप्सित ॥२२२॥ धर्मादि चारी पुरुषार्थ । पावोनि होती ते कृतार्थ । प्रकट होतील सकल गुह्यार्थ । स्वार्थपरमार्थसमवेत ॥२२३॥ महापापादि पापें प्रबळ । तैसींच उपपातकेंही सकळ । उदीसंपर्के होतीं निर्मूल । लाधे निर्मळता सबाह्य ॥२२४॥ ऐसें हें विभूतिधारण । भक्तांसी ठावें हें महिमान । श्रोत्यांचेंही व्हावें कल्याण । म्हणून हें वर्णन वाढविलें ॥२२५॥ वाढविलें ही भाषा असार्थ । नेणें मीही महिमा यथार्थ । तरीही श्रोत्यांचिया हितार्थ । संकलितार्थचि निरूपिला ॥२२६॥ म्हणुनी श्रोतयांस

हीच प्रार्थना । करूनि साईप्रती वंदना । आपणचि आपुला अनुभव घ्याना । इतुकेंचि माना मद्रचन ॥२२७॥ येथें
 नाहीं तर्काचें काम । पूज्यभाव व्हावा प्रकाम । नलगे बुद्धिचापल्योक्रम । पाहिजे परम श्रद्धाळू ॥२२८॥
 श्रद्धाविहीन केवळ तार्किक । वादोन्मुख आणि चिकित्सक । तया न संतज्ञान सम्यक । शुद्ध भाविक तें
 पावे ॥२२९॥ कथांतर्गत न्यूनातिरिक्त । सर्व मानूनि साईप्रेरित । होऊनि दोषदृष्टीविरहित । साईसच्चरित
 वाचावें ॥२३०॥ साई परम कनवाळू प्रीतीं । रसिक वाचकवृंद चिर्तीं । येणें मिषें स्थापो निजमुर्ती । नित्य स्मृति
 व्हावया ॥२३१॥ कोठें गोमांतक कोठें शिरडी । तेथील चोरीची कथा उघडी । साई साद्यंत कथी सुख-परवडी ।
 कथा चोखडी पुढारा ॥२३२॥ म्हणुनी हेमाड साईचरणीं । ठेवी मस्तक अंतःकरणीं । विनवी श्रोतयां अति
 नम्रपर्णीं । सादर श्रवणीं व्हावया ॥२३३॥ स्वस्ति श्रीसंतसज्जनप्रेरिते । भक्तहेमाडपंतविरचिते ।
 श्रीसाईसमर्थसच्चरिते । चिकित्साखंडन-विभूतिमंडनं नाम पंचत्रिंशत्तमोऽध्यायः संपूर्णः ॥

॥ श्रीसद्गुरूसाईनाथार्पणमस्तु । शुभं भवतु ॥